پەرھات جىلان

ئورخۇن شەجەرىسى

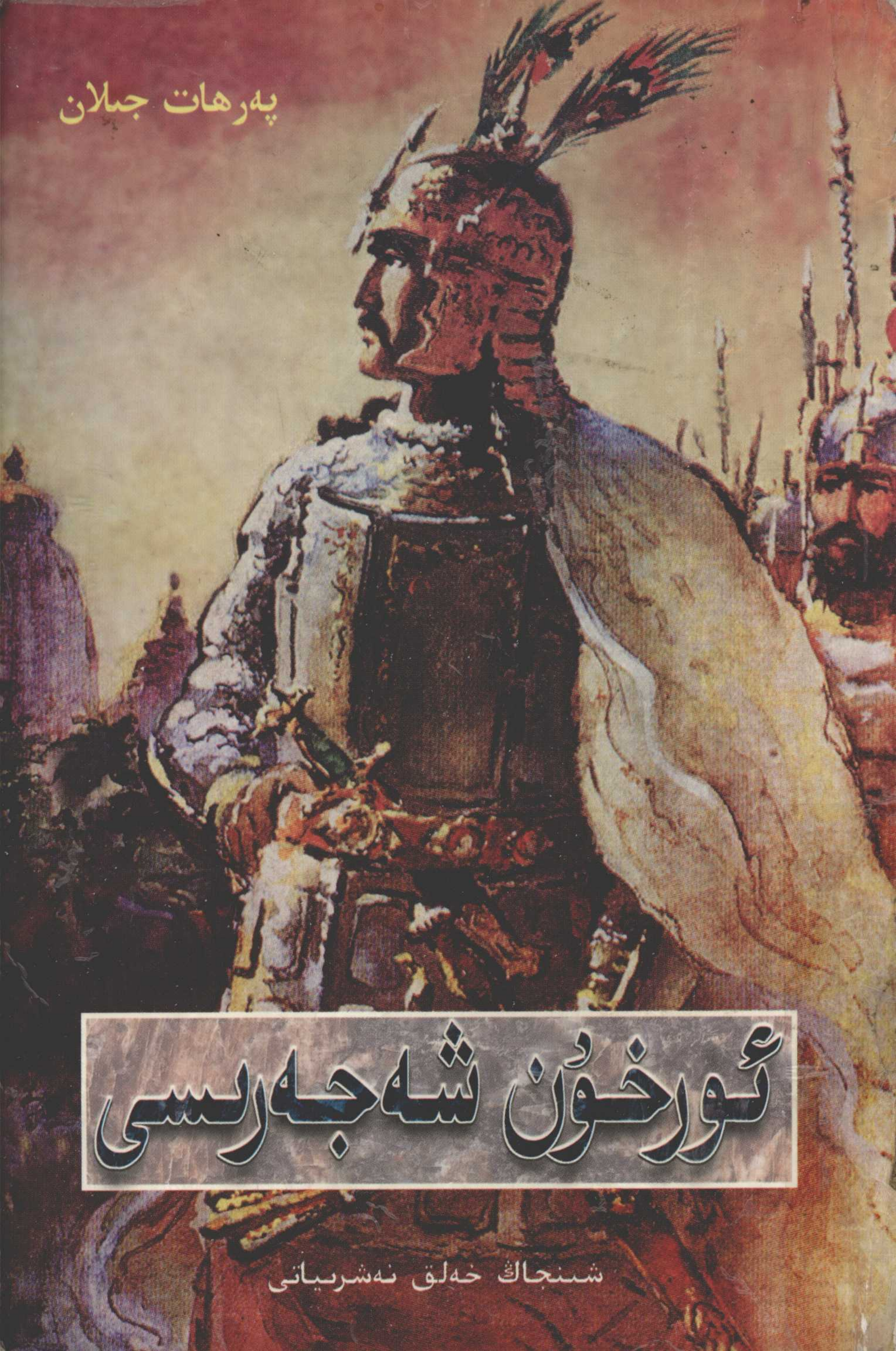

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

15
1247.5
80

پەرھات جىلان

ئورخۇن شەجەرىسى

(تارىخىي رومان)

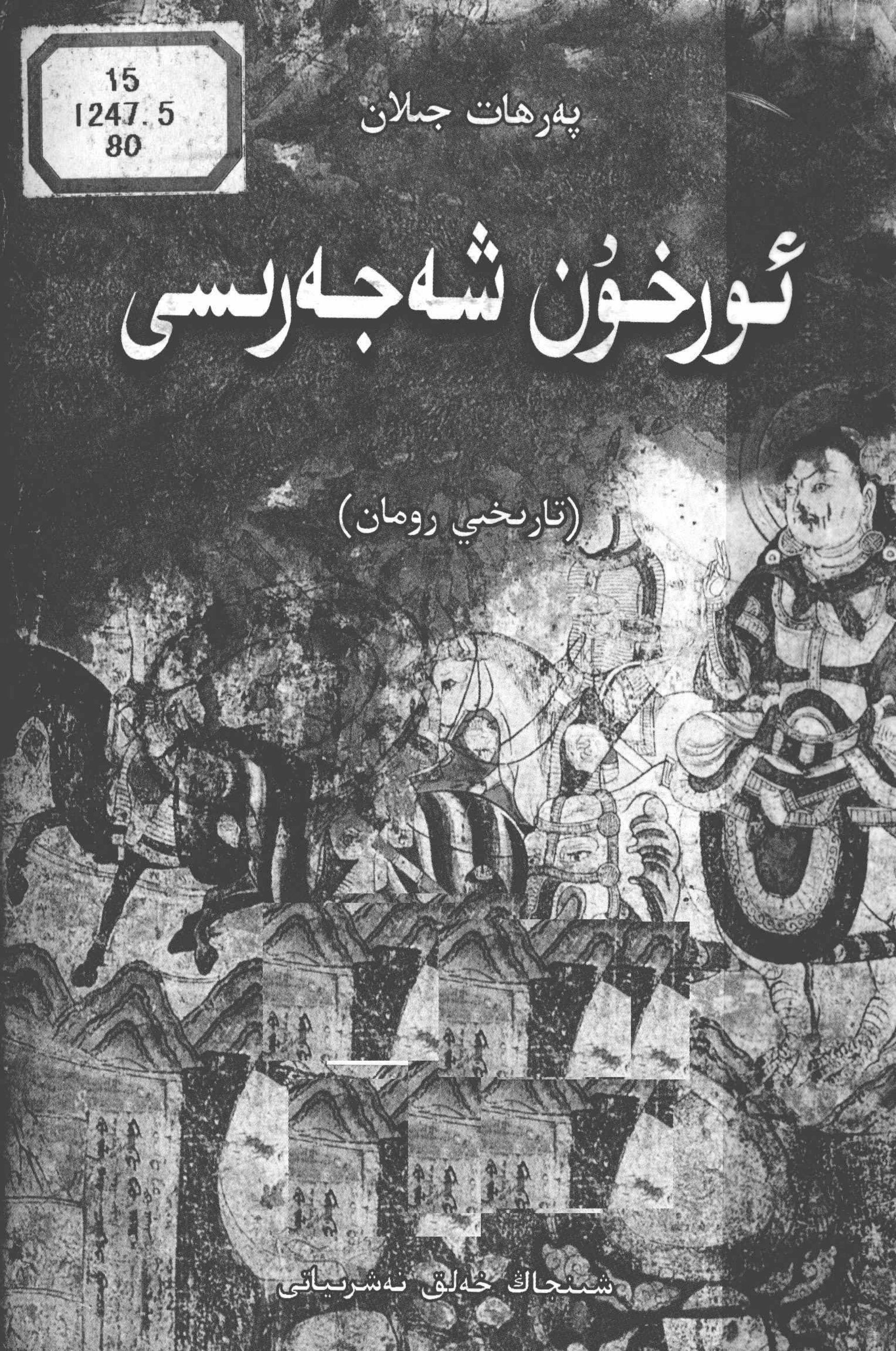

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى

图书在版编目(CIP)数据

鄂尔浑世谱:维吾尔文/法尔哈德·吉兰著. 一乌鲁木齐:新疆人民出版社,2000.11

ISBN7—228—06142—X

Ⅰ.鄂… Ⅱ.①法…②德... Ⅲ.长篇小说一中国一当代一维吾尔语(中国少数民族语言)Ⅳ.I247.5

中国版本图书馆CIP数据核字(2000)第55826号

责任编辑:买买提依明·艾拉

责任校对:伊力亚斯·热依祢

封面设计:艾克拜尔·萨里

鄂尔浑世谱(维吾尔文)

法尔哈德·吉兰 著

新疆人民出版社出版发行

(乌鲁木齐市解放南路348号 邮政编码830001)

新疆《工人时报》印刷厂印刷

850×1168毫米 32开本 15.375印张2插页

2000年11月第1版 2000年11月第1次印刷

印数:1——3,000

ISBN7—228—06142—X/I·2266 定价:24.00元

مەسئۇل مۇھەررىرى: مەمتىمىن ئەلا
مەسئۇل كوررېكتورى: ئىلياس رەھىمى
مۇقاۋىنى لايىھىلىگۈچى: ئەكبەر سالىھ

ئورخۇن شەجەرىسى

(تارىخىي رومان)

ئاپتورى: پەرھات جىلان

*

شىنجاڭ خەلق نەشرىياتى نەشر قىلدى ۋە تارقاتتى
(ئۈرۈمچى شەھىرى جەنۇبىي ئازادلىق يولى 348 №)
شىنجاڭ « ئىشچىلار ۋاقىت گېزىتى » باسما زاۋۇتىدا بېسىلدى
فورماتى: 1168×850 مىللىمېتىر 32/1
باسما تاۋىقى: 15.375 قىستۇرما ۋارىقى: 2
2000 ـ يىل 11 ـ ئاي 1 ـ نەشرى
2000 ـ يىل 11 ـ ئاي 1 ـ بېسىلىشى
تىراژى: 1— 3,000
ISBN7—228—06142—X/I. 2266
باھاسى: 24.00 يۈەن

مۇندەرىجە

بىرىنچى قىسىم

بوتاسۇن بۇقا ۋە ئىنەچۇك تاي
ئۇيغۇر خانلىقىنىڭ تىكلىنىشى

بىرىنچى باب چۆلدىكى كارۋان 3
ئىككىنچى باب يايلاقتىكى خانلىق 11
ئۈچىنچى باب كۆك تۈركلەرنىڭ ئاخىرقى كۈنلىرى 22
تۆتىنچى باب كۆك تۈركلەر كەتكەندىن كېيىنكى ئىشلار 43
بەشىنچى باب قەدىناسلار قايتا كۆرۈشتى 69
ئالتىنچى باب ئەل ئەتمىش بىلگە قاغان 86

ئىككىنچى قىسىم

قۇتادمىش ، ئادارقىز ۋە ئايتولۇننىڭ قىسمىتى
بۆرە بايرىقى لەپىلدىمەكتە

بىرىنچى باب ئۆتۈكەندە پەيدا بولغان قارا كۆلەڭگە 107
ئىككىنچى باب ئوغۇل بالا سەپەردە چېنىقىشى كېرەك 123
ئۈچىنچى باب دالادىكى توقۇنۇش 134
تۆتىنچى باب سۇيىقەستچىنىڭ ھىيلىسى 156
بەشىنچى باب قوردانلىق پەرىزات 163
ئالتىنچى باب بۇ ئىش ئەسلى مۇنداق بولغان 187
يەتتىنچى باب لوياڭغا يۈرۈش 196
سەككىزىنچى باب فەنياڭدىكى پاجىئە 212

此为试读，需要完整PDF请访问： www.ertongbook.com

توققۇزىنچى باب   ياك جەمەتىنىڭ ئاقىۋىتى 228
ئونىنچى باب   ئاخىرقى ئۈمىد ئورخۇندا 241
ئون بىرىنچى باب   كۆك بۆرە ئىزىدىن 261
ئون ئىككىنچى باب   ئوخشاشمىغان تەقدىرلەر 279
ئون ئۈچىنچى باب   ئىككى ئاستانىدىكى ئىشلار 306
ئون تۆتىنچى باب   قوغلاشماق 316
ئون بەشىنچى باب   بۆگۈ قاغان ۋە مانى روھانىيلىرى 333
ئون ئالتىنچى باب   مانى ۋە شامان 352

ئۈچىنچى قىسىم

بۇ يوللار ئۇزۇن يوللار
ئىتىم ئۆلسىمۇ قىلچىم سۇنمىدى

بىرىنچى باب   تاپار بوۋاينىڭ ھېكايىسى 379
ئىككىنچى باب   بۇ يۇرتلارغا كۆز تەگدىمۇ ؟ 384
ئۈچىنچى باب   تاغ ـ دالالار ئىڭرىماقتا 392
تۆتىنچى باب   ئاپەت ئۈستىگە پاراكەندىچىلىك 400
بەشىنچى باب   بۇيۇك قاغان بۇيۇك ئەمەس 410
ئالتىنچى باب   ئالتۇن تەختتە ئۆسمۈر قاغان 424
يەتتىنچى باب   قىرغىز ئاتلىرى كىشنىمەكتە 437
سەككىزىنچى باب   ئاخىرقى جەڭلەر 446
توققۇزىنچى باب   ئۆپۇقتا تەگرىتاغ بوستانلىرى 466
ئورخۇن ھەققىدە سۆھبەت (خاتىمە ئورنىدا) 486

بىرىنچى قىسىم

بوتاسۇن بۇقا ۋە ئىنەچۈك تاي
ئۇيغۇر خانلىقىنىڭ تىكلىنىشى

بىرىنچى باب

چۆلدىكى كارۋان

مىلادىيە 741 ـ يىلى ياز پەسلىنىڭ ئاخىرقى كۈنلىرى ئىدى. سەددىچىدىن سېپىلىنىڭ ھەيۋەتلىك چوڭ دەرۋازىسىدىن چىققان كارۋان ئاستا قەدەملەر بىلەن شىمال تەرەپكە يول ئالدى. كارۋاننىڭ بۇنداق ئالدىرىماي مېڭىشىدىكى سەۋەب شۇكى، قاتار تىزىلغان ئېگىز چاقلىق كېلەڭسىز ھارۋىلارغا دۆۋە ـ دۆۋىلەپ ئېغىر يۈكلەر بېسىلغان ۋە ئۇلار. نىڭ ئۈستى كالا تېرىلىرى بىلەن يېپىلىپ، قىل ئارقانلار بىلەن چىڭ تارتىپ باغلانغان بولغاچقا، ئېسىل نەسىللىك ئارغىماقلارغا مىنىشكەن بەش يۈز نەپەر قوراللىق چەۋەندازمۇ سۈرئەتنى تېزلەتمەي سالماق ھەرىكەت قىلىشقا مەجبۇر ئىدى.

تاڭ سۇلالىسى ئوردىسىنىڭ بىر نەپەر يۇقىرى دەرىجىلىك ئەمەلدارى بىر توپ قورۇقچى چېرىكلەرنىڭ ھەمراھلىقىدا كارۋاننى ئۇزىتىپ چىقتى.

— سەپىرىڭلار قۇتلۇق بولسۇن! ئورخۇن بويلىرىغا تىنچ ـ ئامان يېرىشىڭلارغا تىلەكداشمىز! — دېدى ئەمەلدار ئالدىغا سوزۇلغان ئىككى قولىنى جۈپلەش بىلەن خوشلىشىش ئىشارىسى قىلىپ.

— تەشەككۈر، جانابلىرى! سالامەت بولۇڭلار! — دېدى كارۋان بېشى ۋە ئوڭ قولىنى كۆكسىگە قويۇپ، ئەدەپ بىلەن ئېگىلىپ قويدى.

ئۇزاتقۇچىلار كەينىگە يېنىپ، سېپىل دەرۋازىسىدىن كىرىپ كېتىشتى. كارۋان بېشى ئېتىنى چاپتۇرۇپ بېرىپ، سەپەرداشلار سېپىنىڭ

ئالدىغا ئۆتتى .

بۇ ئېگىز چاقلىق هارۋىلارنى قاتار تىزىپ كېتىۋاتقان كارۋان
ئەھلىنىڭ تەقى - تۇرقى بايىقى ئۇزىتىپ چىققان ئۇزۇن يىپەك تونلۇق
ئەمەلدارغىمۇ ، ئۇنى قورۇقلاپ چىققان ھېلىقى ساۋۇت ۋە دۇبۇلغا كى-
يىشكەن تابغاچ ① ئەسكەرلىرىگىمۇ زادى ئوخشىمايتتى . كارۋانچى چە-
ۋەندازلارنىڭ ھەممىسى ئۇچىسىغا ئۇزۇنلۇقى يوتىسىنىڭ يېرىمىغا كەل-
گۈدەك يۇڭ توقۇلما يەكتەك ، خۇددى شۇنداقلا يۇڭ توقۇلما شىم ، پۇت-
لىرىغا يۇمران مەسە كىيىشكەن بولۇپ ، ئۇزۇن ئۆسۈپ كەتكەن چاچ-
لىرى شامالدا ئۇچۇپ ، چېچىلىپ تۇراتتى . ھەممىسىنىڭ چىرايلىرى ئاپ-
تاپتا كۆيۈپ قارايغان بولۇپ ، كۆچمەن يايلاق خەلقىگە خاس قەيسەر-
لىكى روشەن ئىپادىلىنىپ تۇراتتى . پەقەت ھېلىقى كارۋان بېشىنىڭ كى-
يىنىشى سەل ئۆزگىچە بولۇپ ، ئاق بۆز يەكتەك ئۈستىدىن قارا - سېرىق
يىلپىز تېرىسىدىن تىكىلگەن كالتە جىلىتكە ۋە يەنە شۇنداقلا يىلپىز تې-
رىسىدىن تىكىلگەن شىم كىيگەنىدى . ئۇنىڭ سۇس قوڭۇر ئۇزۇن
چاچلىرى كەينىدىن قىزىل شەلپەر بىلەن چىگىۋېلىنغانىدى .
قويۇق ئۆسكەن ساقال - بۇرۇتىغا ئاندا - ساندا ئاق سانجىشقا باشلىغان ،
ئۆسكىلەڭ قاشلىرى ئاستىدىكى كۆزلىرىدە جەگچىلەردە بولۇشقا تېگىش-
لىك جەسۇرلۇق ۋە ئاقىللاردا بولۇشقا تېگىشلىك ئويچانلىق ئالامەتلىرى
ئارىلىشىپ كەتكەنىدى . ئۇ ئۆزىنىڭ قاۋۇل جەدە ئېتىنى دېۋىتىپ ، باش-
قىلاردىن خېلى ئالدىغا ئۆتۈپ يىراقلىشىپ كەتتى .

— ھاي ، ھاي ، بوتاسۇن بۇقا ! — كىمدۇر بىرىنىڭ ئۇنى ئۈن-
لۈك توۋلاپ چاقىرغىنى ئاڭلاندى .

كارۋان بېشى ئېتىنىڭ يورغىسىنى ئاستىلىتىپ ئارقىغا قارىدى .

— ھە ، نېمە بولدى ، ئىنەچۈك تاي ؟ نېمىگە شۇنچە ۋارقىراي-
سەن ؟ — دېدى ئاشۇ بوتاسۇن بۇقا ئىسىملىك كارۋان بېشى ئۆزىنىڭ
كەينىدىن ئاق بوز ئېتىنى تېز چاپتۇرۇپ يېتىشىپ كەلگەن چەۋەندازغا

① ئەينى دەۋردە تۈركىي تىللىق خەلقلەر خەنزۇلارنى « تابغاچ » دەپ ئاتايتتى .

كۆز تىكىپ.
ئىنەچۈك تاي ئىسمىلىك بۇ چەۋەندازمۇ قارىماققا كارۋان بېشى بوتاسۇن بۇقا بىلەن تەڭ دېمەتلىك كىشى بولۇپ، ئۇمۇ يىلپىز تېرىسىدىن جىلىتكە ۋە شىم كىيگەنىدى، ئۇمۇ ئوخشاشلا ئۇزۇن قارا چاچلىرىنى كەينىدىن قىزىل شەلپەر بىلەن چىگىۋالغانىدى. لېكىن ئۇ بوتاسۇن بۇقىدەك قامەتلىك بولماستىن، قورساق سېلىپ قالغان خام سېمىز ئادەم ئىدى. شالاڭ ئۆسكەن ساقال - بۇرۇتلىرىدىمۇ ئاق رەڭ بىرقەدەر كۆپرەك ئىدى.

— هاي، هاي، بوتاسۇن بۇقا! — دەپ تەكرار توۋلىدى ئىنەچۈك تاي كارۋان بېشىغا ياندىشقاندىن كېيىن، — قېرىغاندا ياش يىگىتلەردەك شوخلۇقۇڭ تۇتۇپ كەتتىمۇ نېمە؟ ئېتىڭنى نېمانداق تېز چاپتۇرىسەن؟

بوتاسۇن بۇقا ئۇنىڭغا قاراپ ياش يىگىتلەردەك جاراڭلىق ئاۋازدا كۈلۈپ كەتتى. ئىنەچۈك تايمۇ جاۋابەن خىرىلداپ كۈلگىلى تۇردى.

— ئانا يەرنى سېغىندىم، بۇرادەر ئىنەچۈك تاي، — دېدى كارۋان بېشى يەنە كۆتۈرەڭگۈ ئاۋازدا، — ئورخۇن، سېلېنگا، تۇغلا دەريالىرىنىڭ يېقىملىق شاۋقۇنلىرى قۇلاقلىرىمغا ئاڭلانغاندەك بولۇۋاتىدۇ؛ ئۆتۈكەن تاغلىرىنىڭ ساپ سالقىن ھاۋاسى دىماغلىرىمغا ئۇرۇلۇۋاتقاندەك بىلىنىۋاتىدۇ...

— هەي، توغرا دەيسەن، بوتاسۇن بۇقا، — دەپ ئۇنىڭ سۆزلىرىنى قۇۋۋەتلىدى ئىنەچۈك تاي، — بىز تېخى تاغ قاپتاللىرىدىكى قارلار ئېرىپ بولمىغان چاغدا يۇرتىمىزدىن ئايرىلغانىدۇق. تابغاچ ئېلىگە بىر بېرىپ قايتقۇچە مانا كۈزمۇ كىرىپ قالدى.

ئىككى چەۋەنداز ئىختىيارسىز تۈردە ئارقىغا بۇرۇلۇپ قاراشتى. سەددىچىدىن سېپىلى ئەمدى خېلى ئارقىدا قالغان بولۇپ، يىراقتا خۇددى تاغ - ئېدىرلار تۆپىسىدە تولغىنىپ ياتقان غايەت زور ۋە ھەيۋەتلىك سېرىق ئەجدىھادەك گىرىمسەن سۈرەتلىنىپ كۆرۈنەتتى.

ئېگىز چاقلىق ھارۋىلاردىن سەپ تارتىپ تۈزۈلگەن چوڭ كارۋان

此为试读,需要完整PDF请访问: www.ertongbook.com

ۋە بۇ ھارۋىلارنى قوغدىغۇچى قىلىچ ، ئوقيالار بىلەن قوراللانغان ئاشۇ چەۋەندازلار ئۆزلىرىنىڭ شىمال تەرەپتىكى ئانا ماكانىغا ، يەنى قۇدرەتلىك كۆك تۈرك خانلىقىغا تەۋە يايلاقلارغا قاراپ قەدەممۇ قەدەم ، مەنزىلمۇ مەنزىل ئىلگىرىلەپ بارماقتا ئىدى . چەۋەندازلار ئىچىدىن كىمدۇر بىرى يۇقىرى ئاۋازدا ناخشا باشلىدى . ناخشا تېكىستىدە باتۇر كۆل تېگىن [1] ۋە دانىشمەن تونيوقۇقلارنىڭ [2] قەھرىمانلىق روھى مەدھىيىلىنەتتى . ناخشىغا يەنە بىر نەچچە ياش چەۋەنداز قوشۇلدى . كارۋان ئەھلى بىراقلا جانلىنىپ كەتتى . ناخشىنىڭ جۇشقۇن ، مەردانە ئاھاڭى گوياكى كىشىلەرنىڭ كۆچىگە كۈچ ، غەيرىتىگە غەيرەت قوشۇۋاتقاندەك تۇيۇلاتتى . ھەش - پەش دېگۈچە بۇ ئۇزۇن چاچلىق كۆك تۈرك جەڭچىلىرىنىڭ ھەممىسى ناخشىچىغا ئايلاندى . يۈزلىگەن كۆكرەكلەردىن ئۇرغۇپ چىقىۋاتقان ھەيۋەتلىك ناخشا ساداسى بۇلۇتسىز تىنىق ئاسمانغا ئۆرلەپ چىقىپ ، پۈتۈن ئەتراپنى چاك كەلتۈرۈۋەتتى .

ۋەھالەنكى ، كارۋان بېشى بوتاسۇن بۇقا ناخشىدىن ھۇزۇرلانمىغاندەك كۆرۈنەتتى . ئۇ ئىختىيارسىز تۈردە ئېگەردىن كۆتۈرۈلۈپ ، تۆت ئەتراپقا تېز - تېز كۆز يۈگۈرتكىلى تۇردى .

— ھاي يىگىتلەر ! — دەپ ۋارقىرىدى ئۇ ئاخىر بىر قولىنى ئېگىز كۆتۈرۈپ ، — بولدى قىلىڭلار ، ناخشا ئېيتماڭلار ! ناخشىنى توختىتىڭلار !

— ھە ، نېمە بولدى ، بوتاسۇن بۇقا ؟ — دەپ سورىدى ئۇنىڭغا داۋاملىق ياندىشىپ كېلىۋاتقان ھېلىقى ئىنەچۈك تاي دېگەن كىشى ، — ناخشا ئېيتساق نېمە بولىدۇ ؟

بوتاسۇن بۇقا ئۇنىڭغا قارىماستىن ، چەۋەنداز يىگىتلەرگە قولىنى شىلتىپ يەنە سۆزلەشنى داۋاملاشتۇردى :

---

① كۆل تېگىن — كۆك تۈرك خانلىقىنىڭ VIII ئەسىرنىڭ ئالدىنقى يېرىمىدا ئۆتكەن قەھرىمان خانزادىسى .

② تونيوقۇق — كۆك تۈرك خانلىقىنىڭ VIII ئەسىرنىڭ ئالدىنقى يېرىمىدا ئۆتكەن داڭلىق ۋەزىرى .

— كارۋان چۆلدە يۈرگەندە تەرتىپنى ساقلاش كېرەك. ناخشا ئېيتىشقا بولمايدۇ، بۇلاڭچى، قاراقچىلارغا ئۇچراپ قېلىشىمىز مۇمكىن. ئەگەر يېقىن ئەتراپتا شۇنداق يامان نىيەتلىك تائىپىلەر بولسا، ناخشا ئاۋازىنى ئاڭلاپ بىزنىڭ پېيىمىزگە چۈشىدۇ.

يىگىتلەر ناخشىنى توختاتتى. پايانسىز چۆلدە يەنە جىمجىتلىق ھۆكۈم سۈردى. پەقەت ئات تۇياقلىرىنىڭ تۇتۇق دۈپۈرلەشلىرى ۋە ھارۋا چاقلىرىنىڭ غىچىرلاشلىرىلا بۇ ئۇزۇن كارۋان يولىدا ئادەملەرنىڭ كېلىۋاتقانلىقىدىن بېشارەت بېرىپ تۇراتتى. سەددىچىن سېپىلى ئاللىقاچان ئۇپۇق سىزىقىنىڭ كەينىدە قېلىپ، كۆزدىن غايىب بولغانىدى. كارۋاننىڭ ئالدى تەرىپىدىمۇ تۈزلەڭ چۆل بىلەن كۆك ئاسمان جىپسىلىشىپ كۆرۈنەتتى.

ئىنەچۈك تاي كارۋان بېشىدىن يەنە سوراشتۇرغىلى تۇردى:

— بوتاسۇن بۇقا، مۇشۇنداق ئادەمزاتسىز چۆلدىمۇ قاراقچىلار بولۇشى مۇمكىنمۇ؟ سەن نېمىنى ئويلاپ شۇنداق دېدىڭ؟

— كارۋان يوللىرىدا ھەر ۋاقىت ھۇجۇمغا ئۇچرىشىمىز مۇمكىن، — دېدى بوتاسۇن بۇقا، — قىتانلار[①]، تاتابىلار[②] ۋە يەنە ھەر خىل تائىپە، قەبىلىلەرنىڭ ئۆلجا ئىزلەپ تىمىسقىلاپ يۈرگەن ھارام تاماقلىرى كېلىپ قېلىشى ئېھتىمالدىن يىراق ئەمەس.

— ھە، شۇ قىتانلاردىن قورقۇۋاتامسەن؟ — دەپ كۈلدى ئىنەچۈك تاي ۋە ئۇنىڭ ئەتلىك يۈزىدە مەنسىتمەسلىك ھەم مەغرۇرلۇق ئالامەتلىرى ئىپادىلەندى، — ئۇ قىتان، تاتابى دېگەنلىرىڭ باشقا ئەللەرنىڭ كارۋانلىرىغا ھۇجۇم قىلىشى مۇمكىن، ئەمما بىزدەك كۆك تۈركلەرگە چېقىلىشقا ئەسلا جۈرئەت قىلالمايدۇ، خاتىرجەم بولغىن!

بوتاسۇن بۇقا ئۇنىڭغا قايىل بولمىغان تەرزدە بېشىنى چايقاپ قويدى.

---

① قىتان — ئەينى دەۋرلەردىكى بىر تائىپە. كېيىنكى دەۋرلەردە «خىتاي» ياكى «قارا خىتاي» دەپ ئاتالغان.

② تاتابى — ئەينى دەۋرلەردىكى بىر تائىپە.

— سەپەر ئۈستىدە ھەر خىل ئويلىمىغان ئىشلار يۈز بېرىشى مۇمكىن. يەنىلا ئېھتىياتچان بولغان تۈزۈك، — دېدى ئۇ.

ئىنەچۈك تاي سېمىز گەۋدىسىنى ئېگەر ئۈستىدە بىر يانغا قىيسايتىپ ئولتۇرۇپ ئۆزىچە مۇلاھىزە يۈرگۈزۈشكە باشلىدى:

— ئاڭلىشىمچە، بۇ يوللاردا سوغدىلارنىڭ [1] كارۋانلىرى تولا قاتنايدىكەن. لېكىن ئۇلار تىجارەتتىن باشقىنى ئويلىمايدىغان مۆمىن خەلق. قىتانلار ئادەتتە بۇ تەرەپلەرگە كېلەلمەيدۇ. مېنىڭچە، ھازىر ھەممىدىن بەكرەك قوتراپ كېتىۋاتقانلار ئۇيغۇر قەبىلىلىرى. لېكىن، بوتاسۇن بۇقا، سەنمۇ ئۇيغۇر بولغاچقا، ئۇلاردىن قورقمىساقمۇ بولىدۇ.

— ئۇيغۇرنى تىلغا ئالغۇچى بولما! — دېدى بوتاسۇن بۇقا سۆھبەتدىشىغا تىكىلىپ قاراپ كەسكىن تەلەپپۇزدا، — بۇلاڭچىلىق قىلىدىغانلار كۆك تۈركلەردە يوقمۇ؟ مانا مەن بىر پېشقەدەم كارۋانچى، شۇنچە يىللاردىن بېرى سوغدى سودىگەرلىرىنىڭ ماللىرىنى مۇشۇ يوللار بىلەن توشۇپ جان بېقىۋاتىمەن. تېخى بىرەر قېتىممۇ ئۇيغۇر قاراقچىلارنى ئۇچرىتىپ باقمىدىم...

— ھەي بولدى، بولدى، بۇرادەر، — ئىنەچۈك تاي كارۋان بېشىنىڭ سۆزىنى بۆلۈۋەتتى ۋە خىرىلداپ كۈلۈش بىلەن ئۇنىڭغا دوستانە رەۋىشتە قارىدى، — بولدى، بۇرادەر، نېمىگە بۇنچىلىك كايىپ كېتىسەن؟ بىز سېنىڭ بىلەن كىچىكىمىزدىن تارتىپلا بىر يايلاقتا پادا بېقىپ، بىللە ئويناپ چوڭ بولغان كونا ئاداشلارغۇ [2]، ماڭا نېمانچە ھومىيىپ قارايسەن؟

— مەنمۇ ئادەتتىكى بىر ياللانما كارۋانچى، — دېدى بوتاسۇن بۇقا، — لېكىن سەن قاغاننىڭ [3] ئىشەنگەن ئادىمى. قاغان بەرگەن ئىككى مىڭ ئاتنى تابغاچ ئېلىگە ھەيدەپ ئاپىرىپ، مانا ئەمدى بۇ ھارۋىلارغا يىپەك رەختلەرنى بېسىپ قايتتۇق. بۇ مالنى سەن ئۆز قولۇڭ

---

① سوغدى — ئەينى دەۋرلەردە ئۆتكەن پارسىي تىللىق خەلق.

② ئاداش (قەدىمكى تۈركىي تىللاردا) — دوست.

③ قاغان — خاقان.

بىلەن قاغانگىلارغا تاپشۇرۇپ بېرىشىڭ كېرەك .
— ئەلۋەتتە ، شۇنداق ، — دەپ تەستىقلىدى ئىنەچۈك تاي ۋە بېشىنى ئىرغىتتى .
— شۇنداق بولغاچقا ، كارۋاننىڭ بىخەتەرلىكىگە مەندىن بەكرەك سەن كۆڭۈل بۆلۈشۈڭ كېرەك ، — دېدى يەنە بوتاسۇن بۇقا .
— شۇنداق ، شۇنداق ! توغرا دەيسەن ، — ئىنەچۈك تاي تېز - تېز بېشىنى ئىرغىتىپ كەتتى .
شۇ ئەسنادا چەۋەنداز يىگىتلەردىن بىرى ئۈنلۈك خىتاب قىلدى :
— قاراڭلار ، بۆرە !
كارۋاننىڭ قىيپاش ئۇدۇلىدىكى يىراق يەردە يالغۇز بىر بۆرە ئاران كۆرۈنۈپ تۇراتتى . ئۇ چۆلدە تۇيۇقسىز پەيدا بولۇپ قالغان شۇنچە كۆپ ئات - ئۇلاغ ۋە ئادەملەرنىڭ ھەرىكىتىنى بىر پەس كۆزىتىپ جىم تۇرغاندىن كېيىن ئۇچقاندەك يۈگۈرگىنىچە بىردەمدىلا كۆزدىن غايىب بولدى .
چەۋەندازلار ئالاھىدە جانلانغان ھالدا شادلىق ۋە تەنتەنىلىك تەلەپپۇزى بىلەن خىتاب قىلىشتى :
— كۆردۈڭلارمۇ ؟ بۆرە !
— ئالدىمىزغا بۆرە چىقتى !
— بۇ ياخشىلىقنىڭ ئالامىتى .
ئىنەچۈك تاي كارۋان بېشىغا غالىبانە قىياپەتتە قارىدى .
— كۆردۈڭمۇ ، بوتاسۇن بۇقا ، — دېدى ئۇ ، — خۇددى قەدىمكى ئەجدادلىرىمىزنى كۆك بۆرە نىجاتلىق يولىغا باشلاپ ماڭغاندەك ئىش بولدى .
— شۇنداق ، — دېدى بوتاسۇن بۇقا ، — كۆك تەڭرى بىزگە شاپائىتىنى كۆرسەتتى .
— ئەمدى سەپىرىمىزنىڭ قۇتلۇق بولۇشىدا شەك يوق .
— شۇنداق ، شۇنداق .
تۈركىي خەلقلەرنىڭ بۆرىگە بولغان ئېتىقاد كۈچى كارۋان ئەھ-

لىنى تەگداشىسىز دەرىجىدە روھلاندۇرۇۋەتتى .

دەرۋەقە ، بۇ زور كارۋاننىڭ سەددىچىن سېپىلىدىن تارتىپ تاكى ئورخۇن ۋادىسىغا يەتكۈچە بولغان پۈتۈن سەپىرى تىنچ - ئامان ۋە ئۇ- گۇشلۇق بولدى .

ئىككىنچى باب

يايلاقتىكى خانلىق

بـولۇق ئۆسكەن يېشىل ئوت ـ چۆپلەر بىلەن قاپلانغان گۈزەل
يايلاق ئورخۇن دەرياسى بويلىرىدىن باشلىنىپ ، ئۆزىنىڭ خاسىيەتلىك
قۇچىقىنى كەڭ يايغانىدى . يىراقتىكى ئېدىرلاردا توپ ـ توپ يىلقىلار
ئوتلاپ يۈرەتتى . ئېدىرغا يانداشقان تۈز جايلاردا چوڭ ـ كىچىك ۋە
كونا ـ يېڭى كىگىز ئۆيلەر چوقچىيىپ كۆرۈنەتتى .

ئېدىرلار ئارىسىدىن يىگىرمىچە ياش چەۋەنداز نەسىللىك ئارغى-
ماقلىرىنى قۇيۇندەك چاپتۇرۇپ چىقىپ كەلدى . كىگىز ئۆيلەر ئەتراپىدا
ئىت ۋە موزايلار بىلەن ئويناپ يۈرگەن ئۇششاق باللار ۋاراڭ ـ چۇرۇڭ
قىلىشىپ ، ئۇلار تەرەپكە يۈگۈرۈشتى . تاش ئوچاقـلاردا سۈت قاينى-
تىۋاتقان ئايالـلارمۇ قولـلىرى بىلەن ئاپتاپنى توسۇپ ، ئاتـلىرىـنى
شۇنـچە تېز چاپـتۇرۇپ كېـتىۋاتـقان چەۋەنـدازلارنىڭ ئارقـىدىن
قـاراپ قالـدى . چىمـلىقـتا يانـپاشـلاپ ياتـقان ئەركەكـلەرمۇ ئورۇنـ-
لىرىـدىن تۇرۇپ شۇ ياقـقا نەزەر سالدى .

ــ بـۇ قاغـانـىنىڭ چاپارمەنـلىرى ، ـــ دېـدى بىر ئاق ساقالـ-
لىق بوۋاي .

ــ شۇنداق ، قاغانغا خەۋەر يەتكۈزۈشكە كېتىۋاتىدۇ ، ـــ دېدى
يەنە بىر چار ساقاللىق كىشى .

ــ يەنە ئۇرۇش بولارمۇ ؟ ـــ دېدى ئۈچىنچى بىرى خاۋاتىرلەن-
گەن هالدا .

باشقىلارمۇ سۆز قېتىشتى :

此为试读，需要完整PDF请访问：www.ertongbook.com